

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

843

Vragen van de leden **Van Bommel** en **Jasper van Dijk** (beiden SP) aan de ministers van Buitenlandse Zaken en van Veiligheid en Justitie over *de rechtmatigheid van en verantwoording over targeted killings* (ingezonden 12 november 2012).

Antwoord van minister **Timmermans** (Buitenlandse Zaken), mede namens de minister van Veiligheid en Justitie (ontvangen 19 december 2012).

Vraag 1

Bent u bekend met de antwoorden van de minister van Buitenlandse Zaken op eerdere vragen over de rechtmatigheid van targeted killings?¹ Bent u bereid het interne juridische advies met betrekking tot het beleid van targeted killings dat de minister van Buitenlandse Zaken heeft ontvangen, desnoods vertrouwelijk, met de Kamer te delen? Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Ja, ik ben bekend met de antwoorden op de eerdere vragen. In het interne advies is onder meer geadviseerd om terughoudend te zijn met uitspraken over de rechtmatigheid van aanvallen met drones in specifieke gevallen, vanwege het ontbreken van voldoende zicht op de feiten en omstandigheden van dergelijke aanvallen. Ook wordt geconstateerd dat er een verschil van inzicht bestaat tussen de VS en veel andere landen, waaronder Nederland, over de toepasselijkheid van het oorlogsrecht en het recht op zelfverdediging in relatie tot het gebruik van drones bij terrorismebestrijding. Ik acht het nuttig om de rechtmatigheid en voorwaarden voor het gebruik van bewapende drones nader te laten analyseren en heb besloten om dit vraagstuk ter advisering aan de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV) voor te leggen. Het advies van de CAVV zal ik uw Kamer te zijner tijd doen toekomen.

¹ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2012–2013, nr. 495, vraag 11

Vraag 2

Acht u, los van de vraag of deze al dan niet plaatsvinden, targeted killings op reddingswerkers en begrafenisstoeten en zogenaamde signature strikes in strijd met het internationaal recht?² Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Directe aanvallen op door het humanitair oorlogsrecht beschermde personen zijn verboden. Daarnaast bevatten mensenrechtenverdragen een algemeen verbod op buitengerechtigde executies.

Vraag 3

Deelt u de opvatting van de oud-Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions van de Verenigde Naties, Philip Alston, dat «under human rights law, a targeted killing in the sense of an intentional, premeditated and deliberate killing by law enforcement officials cannot be legal because, unlike in armed conflict, it is never permissible for killing to be the sole objective of an operation»?³ Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Ja.

Vraag 4

Bent u ermee bekend dat onder meer Amnesty International, Human Rights Watch, de Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions van de Verenigde Naties, Christof Heyns, en de auteurs van het rapport Living under drones, van de Amerikaanse universiteiten Stanford en NYU, vaststellen dat het Amerikaanse beleid van targeted killings, met betrekking tot de juridische aspecten ervan, niet transparant genoeg is en dat meer openheid en verantwoording hierover noodzakelijk is?⁴ Steunt u de oproep van Human Rights Watch dat «the US government should both clarify its general legal approach to targeted killings and provide information on individual attacks.»?⁵ Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Ja, ik ben voorstander van meer openheid over dergelijke aanvallen met drones en de juridische onderbouwing hiervan.

Vraag 5

Kunt u bevestigen, zoals de auteurs van Living under drones concluderen, dat «by failing to account adequately for their activities in any public forum and even refusing to acknowledge publicly the existence of targeted killing operations for years or to explain sufficiently their legal basis, the US has failed to meet its international legal obligations to ensure transparency and accountability.»?⁶ Indien neen, kunt u uitleggen hoe de Verenigde Staten in deze tegemoet komen aan de juridische verplichtingen met betrekking tot transparantie en verantwoording? Kunt u uw antwoord toelichten?

² Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2012–2013, nr. 495, vraag 5, 6 en 7

³ Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Philip Alston,

⁴ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.24.Add6.pdf>, 28 mei 2010. «Targeted killing» policies violate the right to life, http://www.amnestyusa.org/sites/default/files/usa_targeted_killing.pdf, juni 2012 / Q & A: US Targeted Killings and International Law, <http://www.hrw.org/news/2011/12/19/q-us-targeted-killings-and-international-law>, 19 december 2011 / Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Christof Heyns, http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-22-Add3_en.pdf, 30 maart 2012 / Living under drones, <http://livingunderdrones.org/report-legality/>, september 2012.

⁵ Q & A: US Targeted Killings and International Law, <http://www.hrw.org/news/2011/12/19/q-us-targeted-killings-and-international-law>, 19 december 2011.

⁶ Living under drones, <http://livingunderdrones.org/report-legality/>, september 2012.

Antwoord

Het is in eerste instantie aan de VS om aan haar juridische verplichtingen invulling te geven. Ik zou meer openheid en uitleg over aanvallen met drones verwelkomen.

Vraag 6

Kunt u eveneens bevestigen, zoals Human Rights Watch concludeert, dat «where there is credible evidence that an attack has violated the laws of war, the responsible party is obligated to investigate for possible war crimes and appropriately prosecute the perpetrators, or extradite them for prosecution elsewhere»?⁷ Indien neen, wat zijn dan de juridische verplichtingen die gelden indien er aanwijzingen zijn voor mogelijke oorlogsmisdaden? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

De verplichting tot onderzoek en vervolging, dan wel uitlevering, geldt voor staten op wier grondgebied de verdachten van ernstige inbreuken op het humanitair oorlogsrecht zich bevinden.

Vraag 7

Kunt u verder bevestigen, zoals onder andere Human Rights Watch vaststelt, dat er reeds targeted killings hebben plaatsgevonden «where there have been credible allegations of laws-of-war violations»?⁸ Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Nee, voor een gefundeerd oordeel over de rechtmatigheid van specifieke aanvallen is inzicht nodig in de feiten en omstandigheden van betreffende aanvallen.

Vraag 8

Bent u bekend met de targeted killing door de Verenigde Staten in Abyan, in Jemen, in december 2009? Deelt u de opvatting van Amnesty International dat «outside a situation of armed conflict, which did not exist at the relevant place and time in this case, a premeditated military strike targeting people accused of criminal conduct, perpetrated without having first made reasonable attempts to detain them, and in the absence of the individuals targeted posing any specific imminent deadly threat to others, constitutes unlawful killing in violation of the right to life under international law» en dat «in this case, others who were apparently not the targets of the operation, including many women and children, were also killed by the attack, constituting further unlawful killings in violation of their right to life»?⁹ Indien neen, waarom acht u deze targeted killing geen schending van het recht op leven, zoals onder andere vastgelegd in artikel 3 van de Universele verklaring van de rechten van de mens?¹⁰ Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Ik kan hierover geen gefundeerd oordeel vellen aangezien ik geen inzicht heb in de feiten en omstandigheden van deze specifieke aanval.

Vraag 9

Kunt u aangeven of en zo ja hoeveel individuen zijn berecht in verband met betrokkenheid bij Amerikaanse targeted killings?

⁷ Q & A: US Targeted Killings and International Law, <http://www.hrw.org/news/2011/12/19/q-us-targeted-killings-and-international-law>, 19 december 2011.

⁸ US: End CIA Drone Attacks, <http://www.hrw.org/news/2011/12/19/us-end-cia-drone-attacks>, 19 december 2011.

⁹ Yemen: Cracking down under pressure, <http://www.amnesty.org/en/library/info/MDE31/010/2010>, 25 August 2010.

¹⁰ Universele verklaring van de rechten van de mens, Artikel 3: «Een ieder heeft het recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon,» <http://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/universele-verklaring-de-rechten-de-mens-uvmr-0>, 1948.

Vraag 10

Kunt u verder aangeven of en zo ja in hoeverre de bij vraag 8 genoemde individuen, die door de Amerikaanse aanval zijn gedood, voorafgaande aan de targeted killing enige vorm van proces hebben gehad? Kunt u ook aangeven in hoeverre deze gedode individuen recht hadden op een eerlijk proces? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord op vraag 9 en 10

Ik beschik niet over dergelijke informatie. In algemene zin geldt het recht op een eerlijk proces voor eenieder die strafrechtelijk wordt vervolgd.

Vraag 11

Is u bekend dat, omdat de Verenigde Staten weigeren drone aanvallen te onderzoeken, de Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism van de Verenigde Naties, Ben Emmerson, en de Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions van de Verenigde Naties, Christof Heyns, in VN verband een onderzoek zullen starten om individuele drone aanvallen te onderzoeken?¹¹ Bent u bereid om medewerking aan dit onderzoek te verlenen, bijvoorbeeld door middel van het aanbieden van volkenrechtelijke expertise? Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Mij is niet bekend dat in het geheel geen onderzoek heeft plaatsgevonden door de VS. Zie verder mijn antwoord op vraag 5.

Vraag 12

Is het waar dat, omdat de Verenigde Staten specifieke targeted killings met drone aanslagen legitimeren met een (impliciet) beroep op artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties, het land de verplichting heeft per direct de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties te rapporteren over de acties die het ter zelfverdediging heeft uitgevoerd?¹² Klopt het dat dit tot op heden niet is gebeurd? Indien neen, wat zijn dan de feiten? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

Staten die zich bij het gebruik van geweld beroepen op het recht op zelfverdediging hebben inderdaad ingevolge het VN Handvest de plicht om de Veiligheidsraad in te lichten over de genomen maatregelen. Voor zover bekend heeft VS dit voor wat betreft specifieke aanvallen met drones niet gedaan.

Vraag 13

Bent u bereid om, mede aangezien de minister van Buitenlandse Zaken op eerdere vragen aangaf dat «exacte kennis over concrete gevallen noodzakelijk (is) om een gefundeerd oordeel te formuleren over de rechtmatigheid van het gebruik van drones in een concreet geval,» bij uw Amerikaanse collega's te wijzen op de juridische verplichtingen met betrekking tot het beleid van targeted killings, met name waar beschuldigingen van oorlogsmisdaden bestaan en aan te dringen op meer transparantie en verantwoording hierover, zowel aangaande het algemene beleid als aangaande specifieke targeted killings? Indien neen, waarom niet? Indien ja, hoe gaat u hier concreet invulling aan geven? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord

In bilaterale, multilaterale en EU contacten met de VS wordt op regelmatige basis het gebruik van drones bij terrorismebestrijding aan de orde gesteld. Daarbij is ook opgeroepen tot meer transparantie en worden ook juridische aspecten besproken.

¹¹ UN to investigate civilian deaths from US drone strikes, <http://m.guardian.co.uk/world/2012/oct/25/un-inquiry-us-drone-strikes?cat=world&type=article>, 25 oktober 2012.

¹² 1Living under drones, <http://livingunderdrones.org/report-legality/>, september 2012.